رویش روان شناسی، سال۹ ، شماره ۱۱، شماره پیاپی ۵۶، بهمن ۱۳۹۹
Rooyesh-e-Ravanshenasi,9(11), 2021

پیش‌بینی مشکلات رفتاری کودکان ۵-۳ ساله براساس تداخل فناوری و استفاده آسیب‌زای مادران از اینترنت

Predicting the Behavior Problems in Children Aged 3–5 Years According to Mothers' Technoferenc and Problematic Internet use By them

زهرا نوروزی
کارشناسی ارشد روانشناسی بالینی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه شاهد، تهران، ایران.
دکتر رسول روشن چسلی (نویسنده مسئول)
استاد روانشناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه شاهد، تهران، ایران.
دکتر حجت اله فراهانی
استادیار روانشناسی، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.

Zahra Norouzi
Master of clinical psychology, Faculty of Humanities, Shahed University, Tehran, Iran.
Dr. Rasool Roshan Chesli*
Professor of Psychology, Faculty of Humanities, Shahed University, Tehran, Iran.
Rasolroshan@yahoo.com
Dr. Hojjatollah Farahani
Assistant Professor of Psychology, Faculty of Humanities, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran.

چکیده
با فراگیر شدن فناوری موبایل در فرهنگ مدرن، محققان شروع به بررسی تأثیرات استفاده از فناوری بر روابط زوجین و خانواده کرده‌اند. مجموع این تحقیقات نشان می‌دهد که استفاده از فناوری امکان ایجاد اختلال در تعاملات را دارد. هدف از این مطالعه پیش‌بینی مشکلات رفتاری در کودکان ۵-۳ ساله براساس تداخل فناوری و استفاده آسیب‌زای مادران از اینترنت بود. پژوهش حاضر یک مطالعه هم‌بستگی و جامعه آماری این پژوهش تمام مادران شهر تهران در سال ۱۳۹۹ بود. نمونه‌ای از ۳۲۲ مادر با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شد. ابزارهای مورد استفاده در این پژوهش شامل مقیاس تداخل فناوری در تعامل والد-کودک مک‌دانیل و کوین (۲۰۱۸)، پرسشنامه استاندارد استفاده آسیب‌زا از اینترنت کاپلان (۲۰۱۰) و پرسشنامه توانایی‌ها و مشکلات رفتاری کودک گودمن (۱۹۹۷) بود. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS-26 و از شاخص‌های آماری هم‌بستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون چندگانه به روش همزمان استفاده شد. نتایج نشان داد که بین تداخل فناوری و استفاده آسیب‌زا از اینترنت با مشکلات رفتاری کودک هم‌بستگی مثبت معنادار وجود دارد. نتایج تحلیل رگرسیون نشان داد که تداخل فناوری و استفاده آسیب‌زا از اینترنت در پیش‌بینی مشکلات رفتاری کودک، نقش مهمی دارند. بر این اساس لازم است به تأثیرات فناوری در تعاملات خانوادگی توجه ویژه‌ای شود.

واژه‌های کلیدی: *مشکلات رفتاری کودک، تداخل فناوری، استفاده آسیب‌زا از اینترنت.*

Abstract
As mobile technology has become ubiquitous in modern culture, researchers have begun to examine the effects of technology use on couple and family relationships. The sum of this research shows that the use of technology has the potential to create disruptions in interactions. The present study aimed to predict behavioral problems in children aged 3-5 years based on mothers' technoference and problematic internet use. The present study was a correlational study and its statistical population was all mothers in Tehran in 2020. From this statistical population, a sample of 322 mothers was selected by using the purposive sampling method. The instruments used in this study included the Technoference in Parent-Child Relationships (McDaniel and Coyne, 2016), Problematic Internet use (Caplan, 2010), and The Strengths and Difficulties Questionnaire (Goodman, 1997). Data were analyzed using Pearson correlation and multiple Regression analysis with SPSS-26 software. Findings indicated that technoference and problematic internet use positively correlate to child behavior problems. The results of regression analysis showed that technoference and problematic internet use played significant roles in predicting child behavior problems. So, special attention should be paid to the effects of technology on family interactions.

Keywords: *child behavior problems, technoference, problematic internet use.*

نوع مقاله : پژوهشی **دریافت : شهریور ۹۹** **پذیرش: شهریور ۹۹** **ویرایش نهایی : بهمن ۹۹**

مقدمه
امروزه فناوری‌های دیجیتال مثل موبایل، تلفن‌های هوشمند و تبلت‌ها بخش مهمی از زندگی روزمره کودکان و خانواده‌های آن‌ها را به خود اختصاص داده است. در سراسر جهان، میزان استفاده از فناوری به‌سرعت افزایش یافته است، چراکه دستگاه‌های فناوری برای کاربران،

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-08]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1399.9.11.8.1]

قابل‌دسترس‌تر شده‌اند (مرکز تحقیقات پیو[1]، ۲۰۱۷). شواهد پژوهشی درمورد تاثیرات دستگاه‌های فناوری کندتر از میزان پذیرش آن‌ها است (رادسکی، شوماخر و زوکرمن[2]، ۲۰۱۵). در ایران، بر اساس آمارگیری دسترسی خانواده‌ها و استفاده افراد از فناوری اطلاعات و ارتباطات در سال ۱۳۹۶، دسترسی به تلفن همراه ۹۵,۹٪، رایانه ۶۹,۷٪، اینترنت ۷۲,۸٪ و تلویزیون ۹۹,۶٪ است. طبق آمار ارائه‌شده، ایرانی‌ها به‌صورت میانگین روزانه ۵ تا ۹ ساعت در شبکه‌های اجتماعی حضور دارند (حدود ۱۵۰ ساعت در ماه) و در جهان میانگین این حضور ۱۶ ساعت در ماه است (سیاح‌طاهری و همکاران، ۱۳۹۵). این آمار احتمالاً در حال افزایش است و فناوری‌های تلفن همراه و دستگاه‌های ارتباطی به سریع‌ترین فناوری در حال رشد در تاریخ تبدیل شده‌اند (کاستلز، فرناندز-آردول، کیو و سِی[3]، ۲۰۰۹). اگرچه از اینترنت و فناوری‌های تلفن همراه می‌توان برای ایجاد و تداوم روابط بین‌فردی استفاده کرد (جیانگ و هنکوک[4]، ۲۰۱۳)، پژوهش‌های اخیر به بررسی این مسئله می‌پردازد که آیا فراگیر بودن فناوری می‌تواند تأثیر تداخلی در ارتباطات بین‌فردی داشته باشد؟

توجه به این نکته مهم است که بین استفاده از فناوری و تداخل فناوری تفاوت قائل شویم. واضح است که مزایای بی‌شماری در استفاده از فناوری از نظر فرهنگی و خانوادگی وجود دارد. از منظر فرهنگی، نوآوری‌های فناوری تقریباً در هر زمینه تحصیلی برای پیشرفت فکری ما مهم بوده‌اند. ما می‌توانیم با استفاده از تجهیزات قابل‌حمل، قدرتمند و سبک، سریع‌تر کار کنیم. فناوری زمینه‌ای برای یادگیری، اجتماعی شدن، سرگرمی و نوآوری فراهم می‌کند. با این حال، استفاده از فناوری، گاهی اوقات در تعاملات روزانه بین افراد تداخل ایجاد می‌کند (دروین و مک‌دانیل[5]، ۲۰۱۸).

مک‌دانیل و کوین[6] (۲۰۱۶ الف)، برای اولین بار مفهوم "تداخل فناوری[7]" را به‌عنوان وقفه‌هایی که به دلیل استفاده از فناوری در روابط و تعاملات بین‌فردی رخ می‌دهد، معرفی کردند. پژوهش‌گران تأثیر دخالت فناوری بر روابط عاشقانه (مک‌دانیل و کوین، ۲۰۱۶؛ رهامان[8]، ۲۰۱۵؛ رابرتز و دیوید[9]، ۲۰۱۶)، روابط دوستانه (براون، ماناگو و تریمبل[10]، ۲۰۱۶) و روابط والد-کودک (مک‌دانیل و رادسکی، ۲۰۱۸) را بررسی کرده‌اند. نتایج به‌دست‌آمده حاکی از آن است که متغیر مداخله‌گر فناوری، برای همبستگی اجتماعی، احساس انسجام و اتصال در روابط بین‌فردی مضر است. با این وجود، اطلاعات کمی در مورد اثرات تداخل فناوری در تعاملات والدین و کودک و ارتباط آن با رفتار کودک وجود دارد. استفاده بیش از حد از فناوری به عنوان اعتیاد به اینترنت[11] و استفاده آسیب‌زا از اینترنت[12] مطالعه شده‌اند و هر دو با مشکلات بهداشت روان مانند افسردگی، اضطراب و مشکلات اجتماعی همراه هستند (بیانچی و فیلیپس[13]، ۲۰۰۵). استفاده آسیب‌زا از اینترنت به شرایطی اشاره دارد که استفاده از اینترنت بر روابط بین‌فردی، زندگی اجتماعی و یا ثبات عاطفی کاربران تأثیر منفی می‌گذارد (یانگ[14]، ۱۹۹۶).

چند مطالعه مشاهده‌ای، تاثیر تداخل فناوری در والدگری را مورد بررسی قرار داده‌اند. رادسکی و همکارانش (۲۰۱۴)، ۵۵ والد را با کودکانشان در رستوران مشاهده کردند و دریافتند که ۷۳ درصد والدین، در بعضی مواقع با تلفن خود مشغول کار هستند و ۲۹ درصد نیز استفاده مداوم از تلفن را نشان می‌دهند. هرچه والد بیشتر مشغول دستگاه خود باشد، مکالمه بین او و کودک کمتر اتفاق می‌افتد و برخی از کودکان با برون‌ریزی و جلب‌توجه نسبت به والد، واکنش نشان می‌دهند. علاوه بر این، هنگامی که والدین در دستگاه‌های فناوری جذب می‌شدند، پاسخگویی خشن‌تری نسبت به کودکان داشتند. رادسکی و همکاران (۲۰۱۵) دریافتند که ۲۳ درصد از مادران در طول غذا خوردن در رستوران، به‌طور خودجوش از دستگاه‌های فناوری استفاده می‌کنند و این منجر به کاهش تعاملات کلامی و غیرکلامی با فرزندانشان می‌شود. هینیکر[15] و همکاران (۲۰۱۵) کودکان را به همراه والدینشان در زمین بازی مشاهده کردند و دریافتند که ۳۵ درصد

[1] Pew Research Center
[2] Radesky, Schumacher, Zuckerman
[3] Castells, Fernandez-Ardevol, Qiu, Sey
[4] Jiang, Hancock
[5] Drouin, McDaniel
[6] Coyne
[7] technoference
[8] Rahaman
[9] Roberts, David
[10] Brown, Manago, Trimble
[11] internet addiction
[12] problematic internet use
[13] Bianchi, Phillips
[14] Young
[15] Hiniker

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-08]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1399.9.11.8.1]

از والدین، ۲۰ درصد یا بیشتر از وقت خود را (۱ دقیقه از هر ۵ دقیقه یا بیشتر) با تلفن می‌گذراندند. همچنین بیان کردند که اگرچه استفاده والدین از تلفن مختصر بود، اما زمانی که حواس والدین به تلفن پرت می‌شد، در مراقبت از کودک، بسیار کمتر موفق می‌شدند. به‌طورکلی، این مطالعات حاکی از آن است که کیفیت والدگری به‌صورت کاهش پاسخگویی والدین و پاسخگویی خشن‌تر، به‌طور مستقیم تحت تأثیر استفاده از فناوری است.

اخیراً، پژوهش‌گران از بررسی مقطعی برای بررسی چگونگی تداخل فناوری در روابط والد-کودک استفاده کرده‌اند. مک‌دانیل و کوین (۲۰۱۶ ب) ادراک مادران از تداخل فناوری در تعامل چهره به چهره یا زمان سپری شده در کنار همسر و فرزندانشان را مورد بررسی قرار دادند. آن‌ها دریافتند که ۶۵ درصد از مادران گزارش داده‌اند که فناوری حداقل در مواقع بازی با کودک، تعامل را با کودک قطع می‌کند و حداقل ۲۶ درصد از مادران گزارش داده‌اند که این اتفاق در زمان غذا خوردن، زمان خواب و حتی فعالیت‌های آموزشی رخ می‌دهد. بیشتر بودن تداخل فناوری، با کیفیت ضعیف‌تر همیاری والدین[1] همراه بود. این ارتباط بین تداخل فناوری و کیفیت همیاری والدین به‌تازگی در نمونه متنوعی از شرکت‌کنندگان آمریکایی و کانادایی مشاهده شده است (مک‌دانیل، گالوان، کرونز[2] و دروین، ۲۰۱۸). تداخل فناوری همچنین با کیفیت پایین‌تر والدگری هم‌بستگی دارد (مک‌دانیل، اورست و وایت[3]، ۲۰۱۸).

اگر کیفیت والدگری به دلیل تداخل فناوری و استفاده از دستگاه‌های فناوری، تضعیف شده باشد، ممکن است منجر به مشکلات رفتاری در کودک شود. مشکلات رفتاری در کودکان به دلایل مختلف مورد توجه پژوهش‌گران قرار گرفته است. چراکه مشکلات رفتاری بر عملکرد تحصیلی، اجتماعی و شخصی کودکان تأثیر می‌گذارند و در حال افزایش نگران‌کننده‌ای هستند (مک[4]، ۲۰۱۱). مشکلات رفتاری کودک آن دسته از رفتارهایی است که ضمن عدم تناسب با سن، شدید، مزمن یا مداوم باشند (کمپبل، شاو و گیلیوم[5]، ۲۰۰۰). یافته‌های پژوهش مک‌دانیل و رادسکی (۲۰۱۸) نشان می‌دهد، والدینی که دخالت فناوری بیشتری داشتند، مشکلات رفتاری بیشتری از قبیل رفتارهای برونی‌سازی شده (مثل پرخاشگری) و رفتارهای درونی‌سازی شده (مثل ناراحتی) در کودکانشان گزارش کردند. والدین بیان می‌کنند که در روزهایی که استفاده آن‌ها از فناوری بیشتر است، کودکان مشکلات رفتاری بیشتری نشان می‌دهند (مک‌دانیل و رادسکی، ۲۰۱۷). پژوهش شریفی و ایروانی (۱۳۹۷) هم نشان داد که اعتیاد به اینترنت در مادران، مشکلات رفتاری را در کودکان دبستانی پیش‌بینی می‌کند. با توجه به آنچه گفته شد، تعداد کمی از پژوهش‌های اخیر، ارتباط بین تداخل فناوری در والدین و پیامدهای رفتاری کودک را مورد بررسی قرار داده است. حواس‌پرتی‌های مربوط به فناوری، احتمالاً کیفیت والدگری را کاهش می‌دهد و از آنجا که این حواس‌پرتی‌ها بیشتر و بیشتر اتفاق می‌افتد، می‌تواند بر رشد کودک، به‌طور خاص رفتار کودک، تأثیر منفی بگذارد (دروین و مک‌دانیل، ۲۰۱۸).

اگرچه به نظر می‌رسد شواهد تصویر واضحی را ارائه می‌دهند، اما این موضوع هنوز یک حوزه جدید برای مطالعه است. با توجه به فقدان پژوهشی موجود در ایران در رابطه با تداخل فناوری در خانواده، انجام تحقیقاتی از این دست در بافت فرهنگی ایران لازم و ضروری می‌نماید. با افزایش نرخ نفوذ تلفن، در دسترس بودن همیشگی این وسایل و وقفه‌ها و حواس‌پرتی‌هایی که در روابط ایجاد می‌کند، این احتمال وجود دارد که بهزیستی والدین و کودکان به شیوه قابل‌توجهی تحت تأثیر قرار گیرد. در حقیقت نگرانی‌ها و نظرات در مورد استفاده والدین از تلفن زیاد است (به‌عنوان مثال، کریستاکیس[6]، ۲۰۲۰). بنابراین، برای پژوهش‌گران، درمان‌گران، سیاست‌گذاران و حتی والدین مهم است تا تأثیرات بالقوه این استفاده بر والدین و کودکان را درک کنند. با استفاده از این دانش، برنامه‌ها و مداخلات مبتنی بر پژوهش‌ها، می‌تواند برای رسیدگی به این مشکلات بالقوه طراحی شود. با توجه به مطالب ذکر شده، هدف از مطالعه حاضر پیش‌بینی مشکلات رفتاری کودکان ۳ تا ۵ ساله براساس تداخل فناوری و استفاده آسیب‌زای مادران ایرانی از اینترنت است.

روش

این پژوهش از نوع توصیفی-هم‌بستگی است. جامعه آماری در این پژوهش تمام مادران شهر تهران در سال ۱۳۹۹ بود که حداقل یک فرزند سه تا پنج سال داشتند. جامعه هدف در این پژوهش، مادرانی است که در شبکه‌های اجتماعی مجازی ایتا، بله و سروش عضو

[1] coparenting
[2] Galovan, Cravens
[3] Everest, White
[4] Mack
[5] Campbell, Shaw, Gilliom
[6] Christakis

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-08]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1399.9.11.8.1]

گروه‌های مادرانه و گروه‌های مرتبط با برخی مهدکودک‌های شهر تهران بودند. در این پژوهش از روش نمونه‌گیری غیراحتمالی هدفمند، استفاده شد. نمونه اولیه پژوهش شامل ۳۴۲ شرکت‌کننده بود که با کنار گذاشتن پرسشنامه‌های مخدوش، نمونه نهایی پژوهش، ۳۲۲ نفر شد. ملاک‌های ورود به این پژوهش عبارت بودند از علاقه‌مند بودن به شرکت در پژوهش، دارای حداقل سواد خواندن و نوشتن، داشتن ابزارهای فناوری مثل گوشی هوشمند و زندگی کردن در کنار همسر و فرزند در حال حاضر. ملاک‌های خروج از پژوهش هم، عدم تکمیل کل پرسشنامه و عدم تمایل به همکاری در حین تکمیل پرسشنامه بود.

پس از آماده‌سازی پرسشنامه‌ها، لینک پرسشنامه به همراه توضیحاتی درباره پژوهش و اهداف آن، ملاک‌های ورود به پژوهش، نحوه پاسخ دادن به سؤالات و زمان تقریبی پاسخگویی، در شبکه‌های اجتماعی مانند بله، ایتا و سروش، برای مادران ارسال شد. در تمام مراحل اجرای پرسشنامه‌ها، توضیحات لازم ارائه و به سؤالات مادران پاسخ داده شد. برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار SPSS-26 و از شاخص‌های آماری میانگین و انحراف استاندارد و از آزمون آماری ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون چندگانه به روش همزمان استفاده شد.

ابزار سنجش

اطلاعات دموگرافیک: شامل سوالاتی از قبیل سن مادر، سن فرزند، جنسیت فرزند، سطح تحصیلات مادر، میزان درآمد خانواده و منطقه محل سکونت بود.

مقیاس تداخل فناوری در تعامل والد-کودک[1]: در سال ۲۰۱۸ توسط مک دانیل و کوین ساخته شد. مواد این مقیاس از مقیاس اصلی تداخل فناوری (TDIS) (مک دانیل و کوین، ۲۰۱۶ الف) که برای اندازه‌گیری تداخل فناوری در روابط زوجین ساخته شده بود، اقتباس شده است. در این مقیاس از والدین پرسیده شد: "در یک روز معمولی، وسایل زیر حدوداً چند مرتبه مکالمات یا فعالیت‌هایی که شما مشغول انجام آن با فرزندتان هستید، را قطع می‌کنند؟" این وسایل عبارتند از : ۱. تلفن همراه/ تلفن هوشمند، ۲. تلویزیون ۳. کامپیوتر ۴. تبلت (آیپد و...) ۵. آیپاد یا پخش‌کننده موسیقی دیگر ۶. کنسول‌های بازی. والدین به هر مورد در یک مقیاس ۷ نمره‌ای از ۰ (هیچ‌کدام) تا ۶ (بیش از ۲۰ بار) پاسخ دادند. از آنجا که این یک معیار شمارشی است و سازنده انتظار داشته که تغییرپذیری (در مقابل ثبات) درون پاسخ‌های افراد در این دستگاه‌های مختلف وجود داشته باشد (برخی از دستگاه‌ها ممکن است بیش از سایرین تداخل ایجاد کنند)، برای محاسبه آلفای کرونباخ مناسب نبوده است. اقلام به‌طور میانگین، با نمرات بالاتر نشان‌دهنده تداخل فناوری مکرر در رابطه والد-کودک بودند (مک دانیل و کوین، ۲۰۱۶). این پرسشنامه ابتدا توسط دو متخصص روانشناسی که به زبان انگلیسی مسلط بودند به فارسی ترجمه شد و بعد مشکلات ترجمه برطرف شد. سپس از یک نفر دیگر که به زبان فارسی و انگلیسی مسلط بوده خواسته شد تا پرسشنامه ترجمه شده را به زبان انگلیسی باز گرداند. این پرسشنامه و پرسشنامه اصلی مقایسه شد و بدین صورت از میزان روایی ترجمه اطمینان حاصل نمودیم. روایی صوری پرسشنامه هم توسط دو متخصص روانشناسی تایید شد. پس از این مرحله پرسشنامه روی چند آزمودنی به صورت آزمایشی اجرا شد و اشکالات احتمالی پیش آمده برای کاربرد نهایی آزمون اصلاح شد.

پرسشنامه استاندارد استفاده آسیب‌زا از اینترنت[2]: این پرسشنامه برای اولین بار توسط کاپلان[3] در سال ۲۰۰۲ طراحی شد و سپس در سال ۲۰۱۰ مورد بازنگری قرار گرفت. دارای ۵ حیطه است که عبارتند از: ترجیح تعامل اجتماعی آنلاین، تنظیم خلق‌وخو، اشتغال ذهنی، استفاده جبری از اینترنت و پیامدهای منفی. پرسشنامه مجموعاً دارای ۱۵ سوال است. سوالات به‌صورت لیکرت ۷ گزینه‌ای از ۱ تا ۷ نمره گذاری می‌شوند. در ایران احمدپور، اصغری، سلطانیان، محمدی و پورالعجل (۱۳۹۷) در نمونه ای متشکل از ۹۸۶ نفر، روایی کلی پرسشنامه را ۸۵/۳٪ و پایایی کلی پرسشنامه را ۹۲/۵٪ محاسبه کردند که در مجموع پرسشنامه از روایی قابل قبول و پایایی بالایی برخوردار است و می‌تواند به عنوان ابزار اسـتاندارد در تحقیقات استفاده شود.

پرسشنامه توانایی‌ها و مشکلات رفتاری کودک[4] (SDQ): پرسشنامه توانایی‌ها و مشکلات رفتاری کودک (SDQ) یک پرسشنامه غربالگری رفتاری برای کودکان و نوجوانان در سنین ۳ تا ۱۶ سال است که بر مبنای ملاک‌های تشخیصی ICD-10، توسط روان‌پزشک انگلستانی روبرت گودمن[5] تهیه شده است (گودمن، ۱۹۹۷). شامل نسخه مخصوص والدین، نسخه مخصوص آموزگاران و نسخه خودگزارشی

[1] Technoference in Parent-Child Relationships
[2] Problematic Internet use
[3] Caplan
[4] Strengths and Difficulties Questionnaire
[5] Goodman

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-08]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1399.9.11.8.1]

است که در این پژوهش از نسخه مخصوص والدین استفاده شد. ۲۵ گویه دارد و پنج خرده مقیاس مشکلات هیجانی، مشکلات سلوک، بیش‌فعالی/ نقص‌توجه، مشکلات ارتباطی و رفتارهای جامعه‌پسند را می‌سنجد. در نمونه‌های غیربالینی یا جمعیت عمومی، بهتر است از تقسیم SDQ به سه خرده‌مقیاس مشکلات درونی‌سازی شده (مشکلات هیجانی+ مشکلات ارتباطی)، مشکلات برونی‌سازی شده (مشکلات سلوک+ بیش‌فعالی/ نقص‌توجه) و رفتارهای جامعه‌پسند استفاده شود (گودمن، لامپینگ، پلابیدیس[1]، ۲۰۱۰). سؤالات بر اساس مقیاس سه درجه‌ای لیکرت شامل "درست نیست"، "تا حدودی درست"، و "قطعاً درست" از صفر تا دو نمره‌گذاری می‌شود. با جمع‌آوری نمرات از همه مقیاس‌ها به جز مقیاس رفتارهای جامعه‌پسند نمره کل، یعنی مشکلات رفتاری، ایجاد می‌شود. نمره حاصل از صفر تا ۴۰ متغیر است. نمرات هر یک از مقیاس‌های رفتار درونی‌سازی‌شده و رفتارهای برونی‌سازی‌شده، از صفر تا ۲۰ متغیر است. گودمن (۲۰۰۱) در ارزیابی درونی این پرسشنامه، آلفای کرونباخ ۰,۷۳ را برای مقیاس‌های مختلف گزارش کرد که مطالعات مشابه نیز در همین محدوده مشابه گزارش شده‌اند. روایی همگرا و افتراقی این پرسشنامه با سیاهه مشکلات رفتاری (CBCL) نشان داده است که این پرسشنامه در مقایسه با CBCL، در نمونه کودک و نوجوان جمعیت عمومی، دقیق‌تر است (گودمن، ۲۰۰۱). غنی‌زاده، ایزدپناه و عبدالهی (۲۰۰۷)، پژوهشی با هدف تعیین روایی و پایایی این پرسشنامه انجام دادند. نمونه مورد بررسی، شامل ۳۷۹ پسر و ۳۷۷ دختر در سن ۱۸-۳ سال بود. ضریب همسانی درونی آن به روش آلفای کرونباخ ۰,۷۳ گزارش شده است. وفایی و روشن (۱۳۸۵)، آلفای کرونباخ ۰,۸۴ برای مشکلات رفتاری کودک و اعتبار درونی کل مقیاس را ۰,۴۳ گزارش کردند. آگیلار وفایی و قره‌باغی (۱۳۸۸) پژوهشی در جهت بررسی ویژگی‌های روان‌سنجی SDQ در نمونه کودکان ایرانی انجام دادند که ۴۲۰ کودک ۱۰ تا ۱۲ ساله مورد ارزیابی قرار گرفتند. درنتیجه‌ی این مطالعه، فرم فارسی این مقیاس از یک ساختار سه عاملی با ویژگی‌های روان‌سنجی خوب برخوردار است و حاکی از ارزش معنی‌دار این مقیاس برای استفاده در پژوهش‌های آینده است.

یافته‌ها

در مجموع ۳۲۲ پرسشنامه مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. میانگین سنی کل شرکت‌کنندگان ۳۱/۹۴ (SD=۴/۰۲) است و میانگین سنی فرزندان آن‌ها، ۳/۹۱ (SD=۰/۹۴) است. ۴۷/۲٪ کودکان دختر و ۵۲/۸٪ پسر بودند. در جدول ۱، شاخص‌های توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش، با توجه به میانگین، انحراف معیار، میانه، نما، کمینه و بیشینه ارائه می‌گردد.

جدول ۱: شاخص های توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش

	متغیر	میانگین	انحراف معیا	میانه	نما	کمینه	بیشینه
۱	تداخل فناوری	۴/۹۲	۳/۱۸	۴	۴	۰	۳۰
۲	استفاده آسیب‌زا از اینترنت	۴۵/۷۷	۱۷/۴۰	۴۴/۵۰	۳۰	۱۵	۸۹
۳	مشکلات رفتاری کودک نمره کل	۹/۶۹	۴/۳۷	۹	۹	۱	۲۴
۴	مشکلات برونی‌سازی شده	۶/۲۷	۲/۷۶	۳	۲	۰	۱۵
۵	مشکلات درونی‌سازی شده	۳/۴۱	۲/۵۴	۶	۵	۰	۱۲

به منظور بررسی ارتباط بین متغیرهای پژوهش از آزمون هم‌بستگی پیرسون استفاده شده‌است و نتایج آن در جدول ۲ گزارش شده‌است. همان طور که نتایج ضرایب هم‌بستگی پیرسون نشان می‌دهد، بین متغیرهای پژوهش رابطه معناداری وجود دارد. بین تداخل فناوری و استفاده آسیب‌زا از اینترنت با مشکلات رفتاری کودک رابطه مثبت و معنادار (p<۰/۰۱) وجود دارد.

[1] Lamping, Ploubidis

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-08]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1399.9.11.8.1]

جدول۲: شاخص‌های مربوط به هم‌بستگی بین متغیرهای پژوهش

	متغیر	۱	۲	۳	۴	۵
۱	تداخل فناوری	۱				
۲	استفاده آسیب‌زا از اینترنت	۰/۲۶**	۱			
۳	مشکلات رفتاری کودک نمره کل	۰/۲۵**	۰/۳۳**	۱		
۴	مشکلات برونی‌سازی شده	۰/۲۰**	۰/۲۹**	۰/۸۳**	۱	
۵	مشکلات درونی‌سازی شده	۰/۲۲**	۰/۲۴**	۰/۸۰**	۰/۳۶**	۱

***p<0/01*

به منظور تعیین نقش تداخل فناوری و استفاده آسیب‌زا از اینترنت در پیش‌بینی مشکلات رفتاری کودک از تحلیل رگرسیون همزمان استفاده شد. پیش‌از انجام تحلیل رگرسیون، مفروضه‌های نرمال بودن توزیع خطاها، یکسانی پراکندگی و عدم هم‌خطی متغیرهای پیش‌بین مورد بررسی قرار گرفت که نتایج نشان داد داده‌ها شرایط استفاده از تحلیل رگرسیون را دارند.

همانطور که جدول۳ نشان می‌دهد مقدار F (۲۶/۴۵) واجد معناداری (p<۰/۰۱) است. در نتیجه کلیت مدل پیش‌بینی‌پذیری مشکلات رفتاری کودک بر اساس تداخل فناوری و استفاده آسیب‌زا از اینترنت تایید می‌شود. مقدار R^2 (۰/۱۴) نشان می‌دهد که ۱۴/۲ درصد از پراکنش مشکلات رفتاری کودک توسط دو متغیر تداخل فناوری و استفاده آسیب‌زا از اینترنت تبیین می‌شود. نتایج حاکی از آن است که سهم این دو متغیر در پیش‌بینی مشکلات برونی‌سازی شده در کودک اندکی بیشتر است. مقادیر بتا برای هر یک از متغیرها نشان داده شده است. در مجموع تداخل فناوری و استفاده آسیب‌زا از اینترنت در پیش‌بینی مشکلات رفتاری کودک (مشکلات درونی‌سازی شده و مشکلات برونی‌سازی شده) معنادار (p<۰/۰۱) هستند.

جدول۳. نتایج رگرسیون همزمان پیش‌بینی مشکلات رفتاری کودک بر اساس تداخل فناوری و استفاده آسیب‌زا از اینترنت

	متغیر ملاک	متغیر پیشبین	R	R^2	F	B	Beta	T	p
۱	مشکلات رفتار کودک	مقدار ثابت	۰/۳۷	۰/۱۴۲	۲۶/۴۵ (df=۲,۳۲۱)	۵/۰۹		۷/۵۲	۰/۰۰۰
		تداخل فناوری				۰/۲۵	۰/۱۸	۳/۵۲	۰/۰۰۰
		استفاده آسیب‌زا از اینترنت				۰/۰۷	۰/۲۸	۵/۴۴	۰/۰۰۰
۲	مشکلات درونی‌سازی ش	مقدار ثابت	۰/۲۹	۰/۰۸	۱۵/۶۲ (df=۲,۳۲۱)	۰/۳۳		۳/۳۰	۰/۰۰۱
		تداخل فناوری				۰/۱۳	۰/۱۷	۳/۱۲	۰/۰۰۲
		استفاده آسیب‌زا از اینترنت				۰/۰۳	۰/۲۱	۳/۸۴	۰/۰۰۰
۳	مشکلات برونی‌سازی ش	مقدار ثابت	۰/۳۲	۰/۱۰	۱۸/۷۰ (df=۲,۳۲۱)	۳/۷۶		۸/۶۲	۰/۰۰۰
		تداخل فناوری				۰/۱۲	۰/۱۴	۲/۵۹	۰/۰۱۰
		استفاده آسیب‌زا از اینترنت				۰/۰۴	۰/۲۶	۴/۸۴	۰/۰۰۰

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر، پیش‌بینی مشکلات رفتاری کودکان ۳ تا ۵ سال بر اساس تداخل فناوری و استفاده آسیب‌زای مادران از اینترنت بود. از آنچه گفته شد می‌توان نتیجه گرفت که تداخل فناوری و استفاده آسیب‌زا از اینترنت می‌توانند مشکلات رفتاری (مشکلات درونی‌سازی‌شده و مشکلات برونی‌سازی‌شده) را در کودکان ۳ تا ۵ ساله را پیش‌بینی کنند. این یافته با تحقیقات مک‌دانیل و رادسکی (۲۰۱۸)، شریفی و ایروانی (۱۳۹۷)، رادسکی و همکاران (۲۰۱۴ و ۲۰۱۵)، هینیکر و همکاران (۲۰۱۵)، مک‌دانیل و رادسکی (۲۰۱۷)، مک‌دانیل، اورست و وایت (۲۰۱۸)، دروین و مک‌دانیل (۲۰۱۸) هم‌خوانی دارد.

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-08]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1399.9.11.8.1]

مشکلات رفتاری کودک، رفتارهایی هستند که با سن، فرهنگ، ارزش‌های اجتماعی و هنجارها مغایرت دارد که به دو دسته درونی‌سازی-شده و برونی‌سازی‌شده طبقه‌بندی می‌شود (کمپل، شاو و گیلیوم، ۲۰۰۰). نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که فراوانی بیشتر تداخل فناوری و استفاده آسیب‌زای مادران از اینترنت پیش‌بینی‌کننده‌ی افزایش اندک اما مهم در بروز مشکلات رفتاری درونی‌سازی‌شده و برونی‌سازی‌شده کودک است. تداخل فناوری و حواس‌پرتی والدین با تلفن همراه و سایر وسایل فناوری در حالی که در کنار کودکان هستند، به پدیده رایجی تبدیل شده است. اگرچه حواس‌پرتی والدین با پدیده‌های مختلف دیگر هم رخ می‌دهد، اما حواس‌پرتی با دستگاه‌های فناوری به دلیل شیوع آن و عادت شدید به این دستگاه‌ها، نگران‌کننده‌تر است (مک دانیل، ۲۰۱۹). در مصاحبه های کیفی، بسیاری از مادران خانه‌دار گزارش داده‌اند که از فناوری دیجیتال به عنوان راهی برای فرار از کسالت، ناامیدی استفاده می‌کنند (رادسکی و همکاران، ۲۰۱۶)، بنابراین به نظر می‌رسد رابطه دو طرفه‌ای بین تداخل فناوری و استفاده آسیب‌زای مادران از اینترنت با مشکلات رفتاری کودک وجود دارد. اگرچه لازم است مطالعات دیگری با در نظر گرفتن نقش متغیرهای میانجی در این رابطه، انجام شود. ممکن است تداخل فناوری و استفاده آسیب‌زا از اینترنت باعث برانگیختن سبک خاصی از والدگری شود، که منجر به کاهش تعاملات با کودک و حتی گاهی اوقات پاسخ پرخاشگرانه به کودک شود (رادسکی و همکاران، ۲۰۱۴). این مساله به نوبه خود، منجر به ایجاد الگوی رفتاری مشکل‌ساز در کودک می‌شود. با در نظر گرفتن ادبیات پژوهشی و مطالعات انجام شده در تبیین یافته‌های این پژوهش می‌توان گفت که افزایش مشکلات رفتاری کودک، می‌تواند به دلیل عوامل مختلفی مانند تلاش کودکان برای جلب‌توجه والدین (رادسکی و همکاران، ۲۰۱۶) و دیدگاه منفی والدین نسبت به رفتار کودک و اجتناب بالقوه والدین برای فرار از تعامل باشد (دروین و مک‌دانیل، ۲۰۱۸). یافته‌های پژوهش مک‌دانیل و دروین (۲۰۱۹) نشان می‌دهد افرادی که تداخل فناوری بیشتری داشتند، همچنین سطح پایین‌تری از رضایت از رابطه، رضایت از زندگی و به‌زیستی را گزارش کردند. این الگوها، پتانسیل ایجاد اختلال در والدگری و تعامل والد-کودک را دارند که لازم است در این زمینه پژوهش‌های بیشتری انجام شود. این امکان وجود دارد که استفاده بیشتر مادران از فناوری دیجیتال نشانگر سایر خصوصیات والدین یا خانواده‌ها باشد که به طور مستقل، استفاده از فناوری دیجیتال و مشکلات رفتاری کودک را پیش‌بینی می‌کند. برای تبیین هرکدام از این فرضیه ها لازم است مطالعات گسترده‌تری صورت گیرد.

پژوهش حاضر چندین محدودیت داشت. شرکت‌کنندگان در این مطالعه، عضو شبکه‌های اجتماعی بودند و گردآوری داده‌ها به صورت مجازی انجام شد. بنابراین ممکن است این مادران بیش از مادران دیگر، مستعد استفاده از اینترنت باشند. این پژوهش به صورت مقطعی و جمع‌آوری داده‌ها در یک دوره‌ی زمانی محدود انجام شده است و پرسشنامه‌ها از نوع خودگزارشی بودند. تحقیقات آینده می‌توانند برای سنجش تداخل فناوری، از نرم‌افزارها و ابزارهای ردیابی تلفن استفاده کنند. تحقیقات آینده همچنین می‌تواند شامل والدین غیرتهرانی و همچنین یک نمونه برابر از پدران و مادران باشد.

توصیه پژوهش حاضر آن است که در استفاده از اینترنت، رسانه و فناوری، تعادل مورد توجه قرار گیرد. فناوری به‌خودی‌خود منفی نیست و امروزه هر چند زندگی را برای بسیاری از افراد آسان‌تر کرده است اما استفاده از آن دارای مشکلات متعددی است و به دلیل ماهیت آن، باید همواره مرزهایی برای استفاده از آن، درنظر گرفته شود. کمک به والدین در ایجاد آگاهی درباره تداخل فناوری و چگونگی تأثیر آن بر پویایی خانواده، مهم است. درعین‌حال، پرورش مهارت‌هایی برای مدیریت رفتار دشوار کودک و افزایش مهارت خودتنظیم‌گری والدین نیز ضروری خواهد بود.

منابع

احمدپور، ج.، اصغری، ز.، سلطانیان، ع.، محمدی، ی.، و پورالعجل، ج. (۱۳۹۷). بررسی روایی و پایایی ویرایش فارسی پرسشنامه استفاده آسیب‌زا از اینترنت. *مجله اپیدمیولوژی ایران*، ۱۴، ۱، ۶۲-۵۳

آگیلاروفایی، م.، و قره‌باغی، ف. (۱۳۸۸). ویژگی‌های روان‌سنجی پرسش‌نامه توانایی‌ها و مشکلات در نمونه کودکان ایرانی. *مجله روانپزشکی و روانشناسی بالینی ایران*، ۱۵، ۳، ۲۳۱-۲۴۱.

سیاح‌طاهری، م.، چینی فروشان، م.، محمدزاده، ن.، طاهری، م.، عامل نیک، ف.، نصرهرندی، م. زارع میرک‌آباد، م، و موحد، ن. (۱۳۹۵). *حقیقت مجازی (درباره فضای مجازی چه بدانیم و چه بگوییم)*. تهران: مرکز ملی فضای مجازی.

شریفی، ش.، و ایروانی، م. (۱۳۹۷). پیش بینی اختلال رفتاری کودکان بر اساس کیفیت زندگی و اعتیاد به اینترنت مادران در دانش آموزان دختر دوره ابتدایی. *مطالعات روانشناسی و علوم تربیتی*، ۴، ۱/۱، ۲۰۲-۱۹۴.

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-08]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1399.9.11.8.1]

وفایی، م، و روشن، م. (۱۳۸۵). بررسی رابطه عوامل پیش بینی کننده خطر و محافظ خانواده با توانمندی ها و اختلال هـای عاطفی- رفتاری نوجوانان، *روانشناسی معاصر*، ۲، ۱۷-۴.

Bianchi, A., & Phillips J. (2005). Psychological predictors of problem mobile phone use. *CyberPsychology & Behavior, 8*, 39–51.

Brown, G., Manago, A., & Trimble, J. (2016). Tempted to Text. *Emerging Adulthood, 4(6)*, 440-443.

Campbell, S., Shaw, D., & Gilliom, M. (2000). Early externalizing behavior problems: Toddlers and preschoolers at risk forlater maladjustment. *Development And Psychopathology, 12(3)*, 467-488.

Caplan, S. (2002). Problematic Internet use and psychosocial well-being: development of a theory-based cognitive–behavioral measurement instrument. *Computers In Human Behavior, 18(5)*, 553-575.

Caplan, S. (2010). Theory and measurement of generalized problematic Internet use: A two-step approach. *Computers In Human Behavior, 26(5)*, 1089-1097.

Castells, M., Fernandez-Ardevol, M., Qiu, J., & Sey, A. (2009). Mobile Communication and Society: A Global Perspective. *Economic Geography, 84(1)*, 119-120.

Christakis, E. (2020). The Dangers of Distracted Parenting. Retrieved 13 September 2020, from https://www.theatlantic.com/magazine/archive/2018/07/the-dangers-of-distracted-parenting/561752/

Drouin, M., & McDaniel, B. (2018). Technology Interference in Couple and Family Relationships. *The Oxford Handbook Of Cyberpsychology*, 114-132.

Ghanizadeh, A., Izadpanah, A., Abdollahi G. (2007). Scale Validation of the Strengths and Difficulties Questionnaire in Iranian children. *Iranian Journal of Psychiatry .2(2)*, 65-71.

Goodman A, Lamping DL, Ploubidis GB. (2010). When to use broader internalising and externalising subscales instead of the hypothesised five subscales on the Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ): data from British parents, teachers and children. *Journal of Abnormal Child Psychology, 38*, 1179-1191.

Goodman, A., & Goodman, R. (2009). Strengths and Difficulties Questionnaire as a Dimensional Measure of Child Mental Health. *Journal Of The American Academy Of Child & Adolescent Psychiatry, 48(4)*, 400-403.

Goodman, R. (1997). The strengths and difficulties Questinare. *Journal of Child Psychology and Psychiatry. 38(7)*, 581-586.

Goodman, R. (2001). Psychometric Properties of the Strengths and Difficulties Questionnaire. *Journal Of The American Academy Of Child & Adolescent Psychiatry, 40(11)*, 1337-1345.

Hiniker, A., Sobel, K., Suh, H., Sung, Y., Lee, C., & Kientz, J. (2015). Texting while Parenting. *Proceedings Of The 33Rd Annual ACM Conference On Human Factors In Computing Systems ,CHI '15*.

Jiang, L. C., & Hancock, J. T. (2013). Absence makes the communication grow fonder: Geographic separation, interpersonal media, and intimacy in dating relationships. *Journal of Communication 63*, 556–577.

Ko, C. H., Yen, J. Y., Yen, C. F., Chen, C. S., & Chen, C. C. (2012). The association between Internet addiction and psychiatric disorder: A review of the literature. *European Psychiatry, 27*, 1–8.

Mack, A. (2011). Prevalence and Treatment of Mental Disorders Among US Children in the 2001–2004 NHANES. *Yearbook Of Psychiatry And Applied Mental Health, 2011*, 27-28.

McDaniel, B. (2019). Parent distraction with phones, reasons for use, and impacts on parenting and child outcomes: A review of the emerging research. *Human Behavior And Emerging Technologies, 1(2)*, 72-80.

McDaniel, B. T. & Coyne, S. M .(2016 (ب .Technology interference in the parenting of young children: Implications for mothers' perceptions of coparenting. *The Social Science Journal, 53(4)*, 435–43.

McDaniel, B. T., & Coyne, S. M. (2016 (الف). "Technoference": The interference of technology in couple relationships and implications for women's personal and relational well-being. *Psychology of Popular Media Culture 5*, 85–98.

McDaniel, B. T., & Radesky, J. (2017). "I can't stop thinking about my phone": A daily diary study of parents distracted by technology and child behavior difficulties. Paper presentation: *Society for Research on Child Development. Austin, TX*.

McDaniel, B. T., & Radesky, J. (2018). Technoference: Parent distraction by technology and associations with child behavior problems. *Child Development 89(1)*, 100–109.

McDaniel, B. T., Everest, J., & White, C. (2018). Parent distraction with technology and its impact on parenting quality. *Poster presentation: Illinois Council on Family Relations. Normal, IL*.

McDaniel, B. T., Galovan, A. M., Cravens, J. D. & Drouin, M. (2018) "Technoference" and implications for mothers' and fathers' couple and coparenting relationship quality.*Comput. Human. Behav.80*, 303–313.

McDaniel, B., & Drouin, M. (2019). Daily technology interruptions and emotional and relational well-being. *Computers In Human Behavior, 99*, 1-8.

McDaniel, B., & Radesky, J. (2018). Technoference: longitudinal associations between parent technology use, parenting stress, and child behavior problems. *Pediatric Research, 84(2)*, 210-218.

Pew Research Center.(2017). Mobile Phone Fact Sheet. Retrieved from http://www.pewinternet.org/fact-sheet/mobile

Radesky, J. S., Kistin, C., Eisenberg, S., Gross, J., Block, G., Zuckerman, B., & Silverstein, M. (2016). Parent perspectives on their mobile technology use: The excitement and exhaustion of parenting while connected. *Journal of Developmental & Behavioral Pediatrics 37(9)*, 694–701.

Radesky, J. S., Schumacher, J., & Zuckerman, B. (2015). Mobile and interactive media use by young children: The good, the bad, and the unknown. *Pediatrics, 135*, 1-3.

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-08]
[DOR: 20.1001.1.2383353.1399.9.11.8.1]

Radesky, J., Kistin, C., Zuckerman, B., Nitzberg, K., Gross, J., & Kaplan-Sanoff, M. et al. (2014). Patterns of Mobile Device Use by Caregivers and Children During Meals in Fast Food Restaurants. *PEDIATRICS, 133(4)*, 843-849.

Radesky, J., Miller, A. L., Rosenblum, K. L., Appugliese, D., Kaciroti, N., & Lumeng, J. C. (2015). Maternal mobile device use during a structured parent–child interaction task. *Academic Pediatrics 15(2),* 238–244.

Rahaman, H. M. S. (2015). Romantic relationship length and its perceived quality: Mediating role of Facebook-related conflict. *European Journal of Psychology, 11,* 395-405.

Roberts, J. A. & David, M. E. (2016). My life has become a major distraction from my cell phone: Partner phubbing and relationship satisfaction among romantic partners. *Computers in Human Behavior, 54*, 134 – 141.

Stockdale, L., Coyne, S., & Padilla-Walker, L. (2018). Parent and Child Technoference and socioemotional behavioral outcomes: A nationally representative study of 10- to 20-year-Old adolescents. *Computers In Human Behavior, 88,* 219-226.

Young, K. S. (1996). Psychology of computer use: XL. Addictive use of the Internet: A case that breaks the stereotype. *Psychological Reports, 79*, 899–902.

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-08]

[DOR: 20.1001.1.2383353.1399.9.11.8.1]

[Downloaded from frooyesh.ir on 2026-10-08]

[DOR: 20.1001.1.2383353.1399.9.11.8.1]